

Anònim *Curial e Güelfa*

Visat núm. 6

(octubre 2008)

per Xavier Bonillo Hoyos

Aquesta gran novel·la cavalleresca catalana, conservada en un únic manuscrit del segle XV a la Biblioteca Nacional de Madrid, va ser escrita per un autor anònim durant el segon o el darrer terç del segle XV. A principi del segle XX, el prestigiós historiador de la literatura i crític, Antoni Rubió i Lluch, va editar l'obra per primera vegada i va proposar el títol de *Curial e Güelfa*, ja que el manuscrit no en donava cap. Tot i els constants esforços dels estudiosos del text, no s'ha trobat una solució satisfactòria sobre l'autor.

Algunes hipòtesis consideren que l'autor podia haver estat un italià o un francès. Però aquests plantejaments han estat abandonats per un altre en què es dona per segura la catalanitat de l'autor. En aquest sentit, les investigacions més recents defensen que l'autor havia de ser valencià (pels girs lèxics clarament valencians i per alguns castellanismes habituals a la regió durant el segle XV), i que probablement formaria part de la cort del rei Alfons V el Magnànim (1416-1458), cosa que hauria fet possible que l'obra es redactés a la ciutat de Nàpols, on Alfons era monarca des de 1442. Amb tot, no han mancat veus discordants que han arribat a afirmar que, en realitat, el text del *Curial e Güelfa* no és pas medieval, sinó d'un autor molt posterior probablement del segle XIX. Concretament d'una de les figures més destacades de la Renaixença, Manuel Milà i Fontanals, que havia estat el descobridor i el primer que havia parlat del manuscrit.

Igual que *Tirant lo Blanc*, *Curial i Güelfa* es desenvolupa a partir de dos eixos temàtics a cavall de la tradició medieval i de la incipient estètica renaixentista: la història d'amor de Curial amb Güelfa i el procés de formació cavalleresca de Curial. Pròpiament la novel·la es divideix en tres llibres: cadascun encapçalat per un il·lustratiu pròleg, en què l'anònim autor descriu, entre altres coses, la seva pròpia concepció de la literatura. En el primer llibre es fa la presentació del protagonista, Curial: fill tardà d'una família força humil. Curial perd el seu pare ben aviat, i decideix marxar a buscar fortuna al costat del jove marquès de Montferrat i de la seva germana, Güelfa. Quan el marquès coneix Curial, el posa al seu servei com a cambrer. Uns anys després, Güelfa es casa amb el duc de Milà i el marquès amb la seva germana, Andrea. Però, tan sols dos anys després, el duc de Milà mor i Güelfa, encara jove però vídua, ha de tornar amb el seu germà. En aquest temps, Curial estudia força i acaba esdevenint un poeta de renom. Per la seva banda, Güelfa, turmentada per la manca d'interès del seu germà a cercar-li un nou marit, decideix concedir el seu amor a algun jove en secret. L'escollit és Curial, que accepta la seva protecció per tal de millorar la seva situació social i poder arribar a ser un gran cavaller. Un dia dos vells maliciosos descobreixen el seu secret i de seguida van a explicar-ho al marquès. El marquès crida Curial i el vol fer marxar de la cort per haver besat la seva germana. Curial, per mantenir el seu secret, diu que això és mentida i que combatrà contra qui mantingui el contrari. El marquès el creu i el deixa estar-se a la cort, però Curial ha de

defugir trobar-se amb Güelfa. Un dia arriba un herald d'Àustria que cerca un cavaller a la cort de Montferrat, perquè la duquessa ha estat acusada d'adulteri i el duc l'ha condemnat a mort. Però, si dos cavallers aconseguen vèncer els dos acusadors, la duquessa podria tornar a la llibertat. Curial s'ofereix per acompanyar el cavaller, i tots dos parteixen cap a Àustria. Abans del combat, l'emperador fa cavaller Curial i a continuació vencen els acusadors, que reconeixen que havien calumniat la duquessa i són condemnats a morir a la foguera. El duc de Baviera, pare de la duquessa acusada, ofereix la mà de la seva filla petita, Laquesis, a Curial en agraïment per haver salvat l'honor i la vida de la seva filla gran. Aleshores, un emissari de Güelfa li recorda les seves obligacions envers ella. Poc temps després, Curial s'assabenta d'un nou torneig organitzat pel rei de França a Melú. Güelfa, en la seva absència, s'havia refugiat en un convent, per bé que era constantment informada per carta de les seves accions.

En el llibre segon, després de diversos combats i altres peripècies típiques dels cavallers errants, Curial arriba al torneig de Melú. Allà rep una carta de Laquesis, mentre arriba al torneig el rei d'Aragó, Pere el Gran, d'incògnit. Curial i el rei són escollits els millors junyidors del torneig. Aleshores, un enviat de Güelfa li recomana d'estar-se una temporada a la cort francesa. Els ancians envejosos de Montferrat, decidits a acabar amb Curial, es dirigeixen a París per malparlar del jove al rei de França. De tornada, a més, fan creure a Güelfa que Curial està enamorat de Laquesis. El jove torna a Montferrat per defensar-se de les falses acusacions, però no convenç la vídua, tot i els seus precis, i ella li diu que a partir d'aquest moment li nega tota la seva protecció. Curial torna a París i s'assabenta que Laquesis s'acaba de casar amb el duc d'Orleans. Sense res a fer a França, torna un altre cop a Montferrat per intentar fer canviar d'opinió a Güelfa, però ella li fa saber que no el perdonarà mai, llevat que li ho pregui tota la cort del Puig de Nostra Dona, el rei i la reina de França i tots els enamorats que hi hagi.

En el llibre tercer, Curial, tenint en compte les circumstàncies, es desprèn de part de les seves joies i, via Gènova, s'embarca en una galera cap a Alexandria. Després de l'atac d'un corsari genovès, arriba a Sicília. Sortint de l'illa és apresat pels súbdits de Carles de Nàpols que l'acusen de traïdor, però el mateix rei l'allibera. D'aquí arriba a Alexandria, es dirigeix a Terra Santa i torna cap a Alexandria. De tornada cap a Gènova, una tempesta el duu a Trípoli, on és atacat. Tota la tripulació és assassinada, llevat de Curial i d'un altre home, que són donats per morts. Tots dos, llavors, són venuts com a esclaus a un ric tunisià. Quan Güelfa rep la notícia del naufragi es desespera i fa enviar dos cops una nau per trobar-lo, sense sort. Així passen uns anys, fins que Curial pot comprar la seva llibertat i finalment, via Gènova, torna a Montferrat. Es troba amb Güelfa, però, quan ella el reconeix, l'acusa de traïció. Curial torna a marxar cap a França, i allà es dóna a la bona vida, fins que li arriben notícies que l'exèrcit turc ha penetrat en l'Imperi alemany. Curial forma la seva pròpia host i es dirigeix a la batalla, on es troba amb el marquès de Montferrat i on aconseguen vèncer el cabdill turc. A continuació, torna a França amb la intenció d'acudir a una cort que el rei de França havia de celebrar a Nostra Dona del Puig, a la qual també acudeixen el marquès i la seva germana, Güelfa. El segon dia del torneig, Curial, d'incògnit, suplica que tota la cort demani mercè a la seva estimada. Finalment, acomplida l'exigència de Güelfa, el rei de França prega al marquès de Montferrat que concedeixi la mà de la seva germana, Güelfa, a Curial, i li atorga el Principat d'Orange.

A la manera de les novel·les històriques, l'acció se situa a la segona meitat del segle XIII. Més concretament durant el regnat de Pere III el Gran (1276-1285), que té un paper destacat en el llibre segon, a partir del retrat fet per Bernat Desclot en la seva *Crònica*, del qual també refà la «Llegenda del bon comte de Barcelona». Així doncs, l'anònim autor combina l'aparició de personatges històrics dels segles XIII i XV amb d'altres absolutament ficticis. D'una altra banda, el desconegut autor demostra un gran coneixement de la tradició narrativa romànica: des dels trobadors a Dante, Boccaccio, les *Històries troianes* de Guido delle Colonne, passant pels cicles artúrics. Tanmateix, la

novel·la no va gaudir de l'èxit immediat que va tenir *Tirant lo Blanc*, ja que no es coneixen traduccions medievals, però sembla que, a poc a poc, l'obra es comença a divulgar en altres països gràcies a les traduccions a l'espanyol, a l'anglès, al francès i al neerlandès.